

Danses om Versailles

Programmatoelichting

Dirigent: Jim Benjamin Roodnat

Choreografie: Jolanda de Bree

Dans: Judith Bisscheroux

Jeremy Griese

Olga Klöne

Yvette Langendoen

Iván Marin

Astrid Priester

Lotte van der Zaan

Ars Musica
Barokorkest Rotterdam

23 maart 2024 www.ars-musica.nl

De musici van Ars Musica

🎵 dirigent

Jim Benjamin Roodnat

🎵 eerste viool

Wim Struiksma - concertmeester
Elle Corbeth
Christiaan van der Ven
Rudolf van der Wel

🎵 tweede viool

Ingrid Geerink - aanvoerder
Nel Baggerman
Ploeke Boon
Hans Melief
Leonie Pex
Mary Schippers-van Berkel
Annette Splinter

🎵 altviool

Wies Belder - aanvoerder
Margret de Man
Roeland Sorber
Eline van de Steeg

🎵 cello

Kati Lorand - aanvoerder
Luud Beckman
Jolanda de Bree
Ria de Groene
Hetty Heijdanus
Cathie Mollema

🎵 contrabas

Joke Tempelaars

🎵 klavecimbel

Ineke Haag

Programma concert Ars Musica

- Pavane des saisons** uit Idylle sur la Paix (1685 - Jean-Baptiste Lully)
- Marche pour la Cérémonie des Turcs** uit Le Bourgeois Gentilhomme (1670 - Jean-Baptiste Lully)
- Prélude pour la nuit** uit Le Triomphe de l'Amour (1681 - Jean-Baptiste Lully)
- Simphonie pour le Souper du Roi** uit Grande Pièce Royale (1703 - Michel-Richard Delalande)
- Balletsuite** uit Le Triomphe de l'Amour (1681 - Jean-Baptiste Lully)
Ouverture - Air - Entree d'Apollon - Air - Entree des Quatre Vents -
Entree de Mars - Air pour les Amours - Entree de Mars et des Amors
- Passacaille** uit Armide (1686 - Jean-Baptiste Lully)
(met dans)
-
- Ouverture** uit Amadis (1684 - Jean-Baptiste Lully)
- Chaconne d'Amadis** uit Amadis (1684 - Jean-Baptiste Lully)
- Premier air pour la suite de la nymphe** uit Ariane et Bacchus (1696 - Marin Marais)
- Bourée pour la suite de la nymphe** uit Ariane et Bacchus (1696 - Marin Marais)
- La Folia** (1701 - Marin Marais)
Pesante - Pui mosso - Allegro - Andante - Con moto- Allegretto -
Lento - Allegretto - Moderato - Pui vivo - Presto - Allegro - Largo molto
-
- Chaconne des Scaramouches** uit Le Bourgeois Gentilhomme (1670 - Jean-Baptiste Lully)
- Chaconne ou Passacaille** uit Les Nations - La Française (1726 - François Couperin)
- Danse du Grand Calumet de la Paix** uit Les Indes galantes (1735 - Jean-Philippe Rameau)
(met dans)
- Entrée de Polimnie** uit Les Boréades (1763 - Jean-Philippe Rameau)

Bij het concert.....

Het concert staat ditmaal in het teken van de Franse barok. Eerder heeft Ars Musica een viertal concerten gegeven met muziek uit respectievelijk de Engelse, Hollandse, Italiaanse en Duitse barok. De cyclus van verschillende barokstijlen wordt met dit concert besloten met werken uit de Franse barok.

Op het programma staat een 15-tal composities die elk van betrekkelijk korte duur zijn. Voor enkele onderdelen mogen we ons verheugen in gastoptredens. Ars Musica kent alleen strijkers, maar twee werken worden uitgevoerd met dansers en vier met slagwerk.

In de barokmuziek komt de suite veelvuldig voor, waarbij de klassieke variant een min of meer vaste structuur kent. Het werk begint met een ouverture en wordt gevolgd door een verzameling dansen, meestal een allemande, een courante, een sarabande en tenslotte een gigue. Soms zijn er ook een of meer andere dansvormen aan toegevoegd: menuet, gavotte, bourrée, chaconne, passepied of rondeau. Ook komen vrijere dansvormen voor, zoals air, badinerie, réjouissance of loure.

Het orkest speelt enkele chaconnes. Een belangrijke kenmerk van een chaconne (of daarop gelijkende passacaglia) is een driedelige maatsoort en een repeterende, vaak dalende baslijn.

Bij de componisten.....

François Couperin (1668 - 1733) werd geboren in Parijs en is de bekendste telg uit de muzikale Couperinfamilie. Hij was een vooraanstaande barokcomponist die vooral klavecimbelwerken heeft geschreven. Daarnaast heeft hij ook orgel- en kamermuziek gecomponeerd, evenals religieuze vocale muziek. Ten aanzien van het klavecimbel ontwikkelde hij theorieën over het bespelen van het klavecimbel (*L'Art de toucher le clavecin*). De laatste jaren was hij hofklavecijnist aan het hof van Versailles. Hij stierf op 64-jarige leeftijd in Parijs.

Michel-Richard Delalande (1657 - 1726) werd geboren in Parijs en was behalve componist ook violist, organist en klavecijnist. Hij was organist in vier Parijse kerken. Na de dood van de vader van François Couperin werd hij (tijdelijk) hoofdorganist van de Saint-Gervais. Delalande bekleedde diverse functies aan het hof van Versailles die hem geen windeieren hebben gelegd. Hij componeerde als belangrijkste hofcomponist een groot aantal motetten voor Lodewijk XIV. Delalande (andere schrijfwijzen: De la Lande of Lalande) stierf op 68-jarige leeftijd in Versailles en werd begraven in de Notre Dame de Versailles.

Jean-Baptiste Lully (1632 - 1687) werd geboren in Florence. Zijn oorspronkelijke naam was Giovanni Battista Lulli. Zijn muzikale talenten werden al vroeg ontdekt door een graaf, die hem op 13-jarige leeftijd meenam naar Parijs om zich verder te kunnen ontwikkelen. In 1661 werd hij Frans staatsburger.

Lully was een van de invloedrijkste barokcomponisten die zich behalve in de compositie ook bekwaamde in het vioolspel, de gitaar en de dans. Hij kan gezien worden als de vader van de Franse opera en hij heeft daarnaast vele balletten het licht doen zien. Hij drukte zijn stempel op de Franse dansmuziek en in 1653 danste hij samen met Lodewijk XIV in Ballet de la nuit (waarin de vorst de rol van Opgaande Zon speelde, die hem zijn fameuze bijnaam de Zonnekoning

bezorgde). Enkele jaren later werd hij aangesteld als muziekmeester in dienst van de koninklijke familie en in 1681 kreeg hij de eretitel *Secrétaire du Roi*.

Lully stierf in Parijs op 54-jarige leeftijd als gevolg van een infectie aan zijn voet, die hij verwond had tijdens het dirigeren van het hoforkest.

Marin Marais (1656 -1728) werd geboren in Parijs en was een barokcomponist die voor het overgrote deel instrumentale muziek schreef, vooral voor de viola da gamba, een instrument waarop ook hijzelf zeer goed uit de voeten kon. Begonnen als zanger in het koor van Saint-Chapelle, werd hij vervolgens leerling van Lully. Het grootste deel van zijn leven werkte hij als musicus aan het hof van Lodewijk XIV en Lodewijk XV. Marais heeft een aantal muziekboeken uitgegeven en naast de instrumentale muziek heeft hij vier opera's gecomponeerd. Marais stierf in Parijs op 71-jarige leeftijd.

Jean-Philippe Rameau (1683 -1764) werd geboren in Dijon. Hij kan zonder meer gerekend worden tot de absolute top van barokcomponisten in Europa. Daarnaast was hij niet alleen organist, klavecijnist en muziekpedagoog maar ook een zeer belangrijke en invloedrijke muziektheoreticus. Zijn omvangrijke theoretische werk is de basis voor de moderne muziektheorie voor akkoorden- en harmonieleer. Rameau kwam in 1706 naar Parijs, waar hij een drietal jaren organist in diverse kerken was. Voor en na die tijd en was hij organist in diverse plaatsen: Dijon, Lyon, Clermont-Ferrand, Avignon. In 1722 vestigde hij zich definitief in Parijs. Rameau was vooral een operacomponist en in die hoedanigheid was hij partij in een strijd tussen de Italiaanse en Franse opera. Daarnaast schreef hij motetten en balletcomposities. Hij stierf op 80-jarige leeftijd in Parijs.

Bij de composities.....

Idylle sur la Paix (1685 - Lully)

De *Idylle sur la Paix* is eigenlijk een lofzang op Lodewijk XIV. Deze werd kritiekloos (zeker door Lully) als de held gezien die als overwinnaar Europa de vrede had 'gegeven'. De oorspronkelijke tekst was van Jean Racine.

Le Bourgeois Gentilhomme (1670 - Lully)

Le Bourgeois Gentilhomme (De nieuwbakken edelman) is een ballet-komedie van Molière die door Lully op muziek is gezet. Het stuk gaat over de rijke burger Jourdain die het gedrag en de levenswijze van de adel wil imiteren met alle verwickelingen tot gevolg. Het orkest speelt twee gedeeltes: de Mars voor een potsierlijke Turkse Ceremonie en de Chaconne van de Scaramouches (clowneske figuren).

Le Triomphe de l'Amour (1681 - Lully)

Le Triomphe de l'Amour is een ballet-opera met een balletsuite die het orkest voor een groot deel ten gehore brengt. De suite telt 13 onderdelen waarvan er een achtal uitgevoerd worden. Het werk heeft samen met andere werken grote invloed gehad op de Engelse dramatische opera (bijvoorbeeld *The Fairy Queen* van Purcell). Het orkest speelt naast de balletsuite ook de *Prélude pour la nuit* uit de ballet-opera.

Grande Pièce Royale (ca. 1703 - Delalande)

Grande Pièce Royale is een verzameling van kleine werken die ook wel bekend staan als de Symfonieën voor de Koningsdiners. De symfonie was bij Delalande een muziekvorm voor een beperkt instrumentaal gezelschap en had niet de betekenis die in de tweede helft van de 18e eeuw eraan werd gegeven. De kleine 'symfonieën' werden gecomponeerd om de koning te plezieren bij het nuttigen van de maaltijd.

Armide (1686 - Lully)

Armide is een opera in vijf bedrijven met een libretto van Jean-Philippe Quinault. Het werk heeft de in die tijd vernieuwende vorm van een tragédie en musique. Door velen werd Armide beschouwd als het meesterwerk van Lully. Het verhaal gaat over Armide, die met magische krachten de christelijke ridders, die aan de poorten van Jeruzalem staan, verleidt en gevangen neemt. Ze heeft echter - uiteindelijk tevergeefs - haar zinnen gezet op één van hen, de dappere Renaud. De dansers en Ars Musica voeren gezamenlijk de Passacaille uit Armide uit.

Amadis (1684 - Lully)

Amadis is eveneens een tragédie en musique met een libretto van Jean-Philippe Quinault. Het is een complex verhaal over liefde en ridderlijkheid, dat de trouwe liefde van Amadis en Oriane uitbeeldt. Daarin worden ze tegengewerkt door een tovenaarsfamilie. Het orkest speelt de Ouverture en een Chaconne uit de opera.

Ariane et Bacchus (1696 - Marais)

Ariane et Bacchus is een opera in vijf bedrijven, gebaseerd op het mythische verhaal van Ariadne. Ariadne geeft haar geliefde Theseus een zwaard en een draad om een monster in het labrynt te verslaan en de uitgang weer te vinden. Theseus laat haar na zijn overwinning op het monster echter in de steek en Ariadne komt terecht bij Bacchus (Dionysos), die zich over haar ontfermt. Uit de opera speelt het orkest twee delen: Première Air en Bourée pour la suite de la nymphe.

La Folia (1701 - Marais)

La Folia was oorspronkelijk een snelle, opzweepende dans en is een van de oudste thema's in de Europese muziek. Nadat Lully in 1672 de Les Folies d'Espagne publiceerde, is zijn versie de basis geworden voor vele componisten die, geïnspireerd door het thema, hierop honderden variaties hebben gemaakt. Van de versie van Marais (Couplets de Folies d'Espagne, het thema gevolgd door 31 variaties) speelt Ars Musica een arrangement met 13 variaties.

Les Nations - La Française (1726 - Couperin)

Les Nations is samengesteld uit 46 muziekstukjes in vier afzonderlijke delen: La Française, L'Espagnole, L'Impériale en La Piémontoise. Couperin wilde daarmee aandacht schenken aan verschillende Europese muziekstijlen verbonden met zijn eigen karakteristieke stijl, waarbij hij in de verschillende delen een min of meer vaste indeling hanteerde, gebaseerd op de bekende barokke dansvorm. Ars Musica speelt een Chaconne.

Les Indes galantes (1735 - Rameau)

Les Indes galantes (De hoffelijke Indiërs) is een ballet-opera in vier aktes voorafgegaan door een proloog. De titel verwijst naar Indiërs, waarmee in die tijd niet-Europeanen werden aangeduid. De vier aktes met liefdesintriges zijn achtereenvolgens: Le Turc généreux (De Genereuze Turk), Les Incas du Pérou (De Inca's uit Peru), Les Fleurs (De bloemen - Perzisch) en Les Sauvages (De Amerikaanse Wildernis). Uit de vierde akte wordt de Danse du Grand Calumet de la Paix (dans van de grote vredespijp) gedanst en gespeeld. In het verhaal dingen een Spanjaard en een Fransman beiden naar de gunst van Zima, de dochter van een indiaans opperhoofd. Maar uiteindelijk kiest Zima voor iemand van haar eigen volk.

Les Boréades (1763 - Rameau)

Les Boréades is een opera in vijf akten en tevens de laatste opera van Rameau. Het is een vindingrijk meesterwerk op melodisch en dramatisch gebied waarmee Rameau zijn muzikale testament heeft vormgegeven. Het is bizar dat de opera in zijn geheel pas in 1982 voor het eerst werd uitgevoerd.

Koningin Alphise is door een oude wet verplicht om te trouwen met iemand uit de familie Boread. Maar ze is verliefd op een buitenstaander, Abaris. De god van de Noordenwind, Boreas, is boos dat Alphise ongehoorzaam is, en waarschuwt met stormen. Na allerlei verwickelingen waarbij ook Apollo en Cupido ten tonele verschijnen, komt het toch goed en kunnen Alphise en Abaris trouwen.

Ars Musica speelt uit de opera de Entrée de Polimnie, een van de mooiste melodieën uit de barok. Polimnie (Polyhymnia) is een van de negen muzen uit de Griekse mythologie. Ze is de muze van de mimische kunst, de retoriek en de gewijde liederen.

Ars Musica is een strijkorkest en heeft dus alleen violisten, altviolisten en cellisten. Er is een vacature voor contrabas.

Afhankelijk van de uit te voeren stukken worden er soms gastspelers uitgenodigd, bijvoorbeeld solisten, zangers of blazers. In dit concert wordt bij enkele muziekstukken gedanst en is er ook ondersteuning door een slagwerker.

Dansers: Judith Bisscheroux
Jeremy Griese
Olga Klöne
Yvette Langendoen-Hofstede
Iván Marin
Astrid Priester
Lotte van der Zaan

Choreografie: Jolanda de Bree (orkestlid)

Slagwerker: Rik Wilmer

Jim Benjamin Roodnat - dirigent en docent

Jim is docent orkestdirectie en zelf als dirigent verbonden aan Ars Musica barokorkest Rotterdam, het Orkest van het Groene Hart, het kamerorkest Touché, het Rotterdams JuniorenOrkest en het Rotterdams JeugdSymfonieOrkest. Jim is sinds oktober 2020 dirigent van Ars Musica.

Ars Musica

Barokorkest Rotterdam

Wilt u het orkest steunen en donateur worden? Via de website www.ars-musica.nl kunt u zich aanmelden. De minimum bijdrage is € 25,- per jaar. Als donateur wordt u vooraf op de hoogte gesteld van onze concerten en krijgt u korting op de entreprijs.

Dit concert is mede mogelijk gemaakt door:

